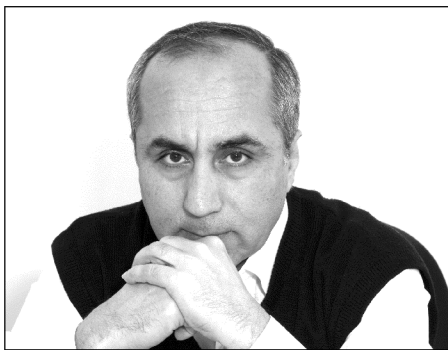

İmir MƏMMƏDLİ

O gecə səhərə qədər yatmadım. Bütün gecəni ATƏT-in Minsk qrupu üzvlərinin xəbərlər proqramındakı çıxışı barədə düşündüm. Onların dediklərini videokaset kimi xəyalımda dalaqabağa fırladım. Yenə də baş açə bilmədim, onlar nə dedilər, bu yaxınlarda ikitərəfli görüş olacaq, ya olmayacaq? Bu müşkül məsələ bir yana qalsın, insanı daha da çaşdırən qəlizliyin ikinci qatıdır. Deyirlər, ikitərəfli görüş... Ay kişilər, əlbəttə, görüş ikitərəfli olar! Birtərəfli görüş ola bilməz ki!? Birtərəfli görüş olsa-olsa, sevənlərdə ola bilər, o da xəyalən, yəni sevinin biri fikrə dalıb arzusunda olduğu vüsali təsəvvürünə gətirəndə. Tu münaqişədə bulunan iki yağı düşmən arasında yox! Yaxşı, buna da razıyam. Olsun, neçə tərəfli deyirsən, olsun, amma doğrudan olsun və yaxud olmur-sa, o da doğrudan olmasın. Ancaq onları diqqətlə dinləsəm də, biləmmədim, bu bir cütlərəfli görüş (az qala yanılib vüsəl demişdim) olacaq dedilər, yoxsa olmayacaq?

İlk baxışda bu sual elə də qəliz sual deyil, amma insan ona baş vurduqca, dərinləşir, dərinləşdikcə də qəlizləşir. Elə qəlizləşir ki, dolaşıqlarını açmaq mümkün olmur.

Adama deyərlər, ə, bu nə problemdir ortaya atırsan? Xəbərləri diqqətlə izləmək lazımdır! Kişilər ya deyərdilər, görüşəcəklər, ya da deyərdilər, görüşməyəcəklər.

Şuluq uşağın üzünə təpinən kimi, üzümə təpinənlərə deməliyəm ki, sizə elə asan gəlməsin. ATƏT-in Minsk qrupunun hər bir üzvü yüksək səviyyəli diplomatdır, diplomatın hər sözünü elə asanlıqla anlamaq mümkün olsa, ta onun nəyi diplomat oldu. Onların qurduqları cümlələrin qəlizliyindən neçə dəfə belə anlaşılmazlıqla üzləmişik.

Bir dəfə yenə xəbərlər proqramına verdikləri müsahibədə üzvlərində müəmmalı ifadə nə isə dedilər. Bütün ailəliklə oturdum, dediklərini gecə yarıya qədər təhlil elədik, qızgın müzakirə açdıq. Arvadla mənim izahım daban-dabana zidd olduğundan, az qaldım inadkar arvadı kötəkləyərəm də. Sonra lənət şey-

tana deyib, əsəbimdən əsən sağ əlimi, sol əlimlə tutdum və bərk-bərk sıxdım ki, yaranan fürsətdən istifadə edib, nəzarətdən çıxmasın.

Xülasə, həmin gecə qızgın mübahisədə uşaqlar da dediyimi qismən təsdiqlədiklərindən, mənim sözüm keçdi. Belə bir nikbin qənaətə gəldik ki, Minsk qrupunun cəfəkeş üzvləri deyiblər, qarşı tərəf işğal olunan əraziləri qeyd-şərtsiz boşaltmağa, aldığı kimi də qaytarmağa hazırdır. Bunu yəqinləyəndən sonra, bir sevinmək sevindik, bir sevinmək sevindik, gəl ki, görəsən! Qonşulara da haray çəkdik, onlar da ATƏT diplomatlarının sözlərini təxminən biz izah etdiyimiz məzmununda izah etmişdilər. Məhləyə töklükdük. Səhərə qədər yatmadıq, kasıbcılıq da olsa, evdən hərə bir şey gətirdi, ərazi probleminin qan tökülmədən həll edilməsini təmtəraqlı şəkildə qeyd etdik. Məhlə-

Yeddiqatlı məsələlər

mizdən göyün yeddinci qatına feyerverklər də ünvanlandı, uşaqlar şad xəbər üçün xüsusi olaraq saxlayırlarmış.

Amma sən saydığını say, gör gözünə döndüyüm fələk nə sayır. Səhər məlum oldu ki, usanmadan qayğımızı çəkən üçlük diplomatiya dilində deyirmiş ki, hələ ATƏT işğalçının kim olduğunu müəyyənləşdirməlidir.

Bu yerdə dönüb deyə bilərsiniz, didərgin düşən xalq torpağı necə zəbt edə bilər? Elə beynəlxalq təşkilatların da üstündə baş sındırıcıları sual budur. Bunun cavabını tapsalar, daha yerdə qalana nə var ki!? Yerdə qalan deyəndə, başqa qəliz suallar da var.

Nə isə ... Beləcə bir gecəlik şənlik səhər burnumuzdan gəldi.

O gecə yenə düşdüm növbəti deyim-rebusun ağuşuna. Nə qədər götür-qoy eləsəm də, heç vəch ilə müəyyənləşdirə bilmədim, hörmətli Minsk qrupu görüşəcəklər dedi, yoxsa görüşməyəcəklər dedi.

Beləcə daxilimdəki fikir çaxnaşmasında səhəri diri gözlə açdım. Səhər tezdən əl-üzümü yumamış məhəlləyə çıxdım ki, bir görüş məhlə uşaqları nə fikirdədilər, diplomatik üçlüyün eksklüziv müsahibəsindən necə çıxır, görüşəcəklər, ya yox.

Məni tələm-tələsik dartıb bayıra çəkən çöldən eşidilən hay-küy olmasaydı, bəlkə də özümü səliqə-sahmana salıb məhləyə elə çıxardım.

Həyat qapısını açan kimi gördüm küçədə iki nəfər qonşu əlbəyaxa olub. Biri höcətleyir Minsk qrupu tərəflər görüşəcəklər dedi, o birisi inadlaşıb deyir, öz qulağımla eşitdim, dedi görüşməyəcəklər.

Görüşəcəklər dedi! Görüşməyəcəklər dedi! Görüşəcəklər dedi! Görüşməyəcəklər dedi! Bunların çığırtısına- ba-

ğırtısına o biri qonum-qonşu da tökül-dü. Onlar da bayıra çıxan kimi horuldaşa- horuldaşa iki yerə bölünüb davaya qoşuldular. Bədnam müsahibənin məzmununu “görüşəcəklər” kimi başa düşən qonşular görüşəcəklər deyən kişinin tərəfini “görüşməyəcəklər” kimi başa düşənlər görüşməyəcəklər deyən kişinin tərəfini tutdular.

Bu ana kimi mehriban yaşayan qonşular bir an içində düz yarıbayarı rəqib tərəflərə, sonradan məlum oldu-ğu kimi, düşmən tərəflərə bölündülər.

Mən kimi tərəddüd içində bitərəf mövqe tutan cəmi beş -altı nəfər var idi. Biz araya sülh salıb onları sakitləşdirməyə, aralamağa canı-dildən səy göstərsək də, cəhdlərimiz bir nəticə vermədi. Mübahisə get-gedə qızıxdı. Axırda elə davaya, elə dalaşa çevrildi ki, bəlkə də heç o itən torpaqların uğrunda belə canfəşanlıqla dava olmamışdı.

Sağ olsun neytral qalan qonşulardan kimsə başa düşdü ki, vaxtında ciddi müdaxilə olub, münaqişədə iştirak edən tərəfləri aralamasalar, qan tökülə bilər, arada adam ölə bilər. Başa düşən kimi də götürüb polisə zəng elədi, ayə qoymayın, camaat bir-birini qırır, dadımıza çatın!

Asaış keşikçiləri özlərini çatdırana kimi, başı yarılan, qolu qırılan oldu. Oldu, olanı danmağın nə mənası...

Keşikçilərdən biri havaya xəbərdarlıq atəşi açdı, dava səngidi, dalaşanlar aradan çıxmaq istədilər, amma gec oldu. Hər tərəfdən düz yeddi kişi həbs elədilər. Biz bitərəflərin də adlarını yazdılar, dedilər, istintaq və məhkəmə zamanı şahid qismində dindiriləcəksiniz. Polislərin başçısı zəng elədi, təcili yardım çağırırdı, xəsarət alanları xəstəxanaya çatdırdılar.

Odu -budu düz yeddi aydı istintaq gedir. Şahidləri də dəfələrlə dindirdilər, amma müttəhimə zərərçəkəni heç cür müəyyənləşdirə bilmirlər. Müəyyənləşdirə bilmirlər, çünki bunun üçün əvvəlcə fikriqəliz diplomatların nə dediklərini dəqiqləşdirməlidirlər.

Əşyayi-dəlil kimi müstəntiq Minsk qrupunun həmin çıxışının lent yazısını da gətirdi. Kaseti maqnitofona qoyub düz yetmiş yeddi dəfə dala-qabağa fırladılar, yenə də baş açə bilmədilər, diplomatik üçlük nə deyib. Respublika səviyyəli ekspertiza da keçirdilər, bu nadir tədbir də bir nəticə vermədi. Ekspertiza prosesində iştirak edən yüksək səviyyəli mütəxəssislərin fikirləri də iki yerə haçalandı, bir qismi dedi, hörmətli üçlük görüşəcəklər söyləyib, digər qismi dedi, yox canım, ap-aydın görüşməyəcəklər söyləyib. Beləcə məsələ, yəni cinayət işi hələ də açıq qalır, istintaq davam edir, nə ilə qurtaracağını heç kəs

əvvəlcədən deyə bilməz.

Bu səhər qanımı bir xəbər də qaraltdı. RTR -dən verdilər. Dedilər, Fransa parlamentinin erməni soyqırımı ilə bağlı üzdənirə qərarından dərhal sonra, tarixi həqiqəti fransızlara sübut etmək üçün həm Türkiyədən, həm də Azərbaycandan tarixçilərdən ibarət böyük nümayəndə heyəti özünü Parisə çatdırıb.

Onlar, gedisindən iki aydan çox vaxt keçir. Dikturun dediyinə görə, elə axırıncı iki aydır Fransanın büdcəsi bu iki ölkədən gedən tarixçilərin cərimə kimi ödədikləri pulun hesabına dolur. Nümayəndə heyətinin fədakar üzvləri təkidlə erməni soyqırımını tanıyırlar və sizi də tanımağa çağırırlar dedikcə, fransızlar öz türk həmkarlarının sözünə əməl etmək əvəzinə, onları böyük miqdarda məbləğlə cərimələyiblər. Bunları tanıyırlar, sizi də tanımağa çağırırlar cümləsini təkrarladığıca cərimənin məbləği birə-beş artır. Televiziyanın verdiyi məlumata görə, Fransaya haqqmərəmli nümayəndə heyətini göndərən hər iki dövlət bu ölkəyə, keçən ay yarım milyard dollar ödəməli olub.

Bir yandan da durduqları yerdə həbsə düşən qonum-qonşunun dərdi... Adam bilmir, saqqız kimi uzanan istintaq haçan yekunlaşacaq, məhkəmə nə vaxt olacaq. Məhkəmə olsaydı, heç olmasa onların yarısını qazamata, yarısını evə göndərərdilər.

Kişiləri həbsdə olan arvadlar evdə tək qalıb, bayatı quraşdırıb yanıqlı-yanıqlı ağı deyirlər. Yazıqların ağı deməkdən başqa əllərindən nə gəlir! Keçən ay təcridxananın qabağında dinc piket-aksiya keçirdilər. Amma gözlənilməliyi kimi, o da bir nəticə vermədi.

Maraqlıdır ki, məhbus arvadlarının qapı-bacada ağlaya-ağlaya dedikləri bayatılar da, həbsdəki ərlərinin fikirləri kimi, formaca eyni olsa da, məzmun baxımından daban-dabana ziddir. Məsələn:

*Əzizinəm, hörüşlər,
Yaşıl otdu hörüşlər.
Diplomatlar dedilər
Olacaqdı görüşlər.*

Digər tərəf:

*Əzizinəm, hörüşlər,
Quruyubdur hörüşlər.
Diplomatlar dedilər
Olmayacaq görüşlər.*

Mən bilmirəm, görüşəcəklər ya, görüşməyəcəklər. Bir onu yəqin bilirəm ki, bu məsələdə bitərəfəm. Vaxt keçdikcə, ATƏT-in Minsk qrupunun mübahisəli müsahibəsi barədə yaxşı-yaxşı düşündükcə, bu məsələdə bitərəfliliyimi lap yəqinləşdirirəm. Daxilimdə keçirdiyim iztirablara baxmayaraq, məhkəmədə də neytral şahid kimi dindiriləcəm.